

ЛИТЕРАТУРНАЯ СТРАНИЦА

Нор-Нахичевани 230 лет

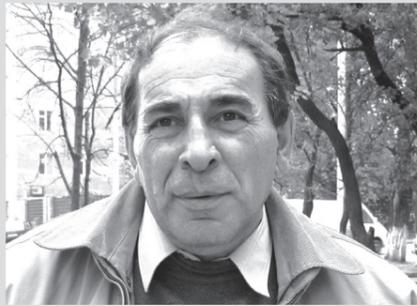
И караван пустился вновь в дорогу,
А вдалеке... в развалинах Ани,
Где сотни храмов поклонялись Богу,
Но не сумели город сохранить...

Ани — столица роскоши и чуда,
Всё переживший — беды и разлад,
Пал от стихии. Где же Божья мудрость,
Когда людским страданиям нет преград...

И караван пустился вновь в дорогу,
Чтоб никогда не возвратиться в Аик:
Всё пережить ведь эти люди смогут,
Через века неся армянский флаг...

И долго длилась стылая дорога,
Чтобы на время замереть в Крыму,
Чтобы никто не смог их больше трогать:
Ни сельджуки, Батый или Тимур...

Но вот война — указ императрицы:
Армян и греков вновь переселить —

Дорога эта будет долго длиться,
И много горьких слёз ещё пролить...

И караван пустился вновь в дорогу,
Чтобы в степях донских построить град,
Чтоб двести тридцать лет молиться Богу,
И чувствовать, что русский рядом брат...

Ара ГЕВОРКЯН

Ամայի Դոնի ափին
Երկնակալի երկնքի ներքո,
Մեր նախնիները քաղաք հիմնեցին,
Ուղիղ ու հաստու հիմքերով...

Ռուսիո թագուհու կամոք
Թե առաքված Աստուծո կողմից,
Անիի նախնիներից սերված,
Ռուսաստանում գտան հանգրվան:

Կանգնած է արդ Դոնի ափին,
Հայերի հույսով ներծծված
Իմ հնաբույր ու վառ ծաղկած
Իմ արևային Նախիջևանը...

Այստեղ Սարյանի հավերժ գույներն են,
Այգիներում ու պուրակներում
«Ազատության» երգն է այստեղ Նալ-
բանդյանի
Ու հին երգերն են մեր զրնգուն...

Եկատերինա թագուհու օրվանից,
Այստեղ սիրուն են, ծնվում, վարում,
ցանում,
Շտկում են մեջքերն ազատությունից,
Ազատության մեջ լուռ աշխատում են:

Երկու հարյուր տարուց էլ ավելի
Իմ հարազատ Նախիջևան,
Թևերդ արշալույսին պարզած,
Հայ երգերով հոգիդ լցված...

Թող լուսավոր լինի ճամփադ,
Թող իմաստուն ոգիդ փայլի,
Թող նոր սերունդն աշխարհ եկած
Մեզանից հարյուրապատիկ երջանիկ
լինի:

Կանգնած է արդ Դոնի ափին,
Հայերի հույսով ներծծված
Իմ հնաբույր ու վառ ծաղկած
Իմ արևային Նախիջևանը...

Մի արթնացրու իմ հայկական եռքը
արյան,
Ոչ հայացքով դու գնալիք, ոչ սարերով,
Տափաստանն են սիրում միայն, որտեղ
հնուց
Իր խարիսխն է գցել հավերժ Նա-
խիջևան...

Այստեղ տատու է տարել խաչը ճակա-
տագրի,
Իր երգերով, հեքիաթներով լույս արարել,
Մի արթնացրու իմ հայկական եռքը
արյան,
Ոչ հայացքով, ոչ էլ խոսքով դու առավել...

Լուսաբացն են սիրում մեղմիկ, լույսը
օրվա...
Կիրքը սարի վայրի այծի, ինձ համար չէ,
Նա է սիրում, ով կարող է իրեն տանջել՝
Այնժամ միայն ես կերգեմ քեզ հորովել...

Քսաներորդ դարը հղացած է վայրագ մի
հունձրով,
Անունը դրա՝ դարը զարդարող
ցեղասպանություն,
Իմ հայոց ազգը Քրիստոսի նման խաչված
այն ձեռքով,

Որ արժանի էր գազանին միայն և դահճին
միայն...

Արյան մեջ արձատ, սեր, ճակատագիր,
Քարեր և երկինք, տաճարներ, տավիղ,
Գիծ Կոմիտասի ծիծաղն՝ արհավիրք
Ձանգակատունն է սուրբ հայոց ցավի...

Նոր հույուրոսներ, Օսլենցիմ, Տեր-Ջոր,
Մահախցիկներ, Գուլազներ, Նոր-Օստ,
Նոր դարն է եռում ցասունով հզոր,
Բեսլանի մանկան ծիչն է անողոր...

Մի՞թե վերջ չկա այդ հունձքին ահեղ,
Փրկիր մեզ, օ՞հ, Տեր, և վերջին դեր դեղ...

Լյուբով Չերնովա
Թարգմանությունը՝ Արա Գևորգյանի

НАХИЧЕВАН-НА-ДОНУ
(песня)

На берегу пустынным Дона,
Под небом ковылей седых,
Был пращуром град основан
Из линий четких и прямых.

Велением императрицы
Иль волей Божьею дано,
Здесь пращуром моим — аницам
В Россию прорубить окно...

Припев:
И с той поры стоит у Дона,
Являя чайня армян,
Мой седовласый, мой зеленый,
Мой солнечный Нахичеван.

Здесь краски вечною Сарьяна
В полотнах парков и садов,
Здесь песнь «Свободы» Налбандяна
Пронзает седину веков...

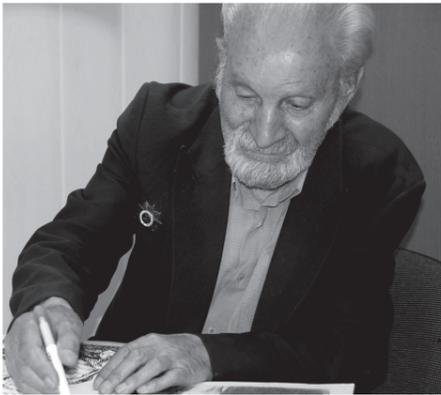
Здесь от времен Екатерины
Рожают, любят, пашут, жнут,
К свободе расправляют спины,
В свободе молча спины гнут...

Припев:
Ты возмужал и вырос ныне,
Любимый мой Нахичеван,
Крыла свои ты к зорям вскинул
И песни скорбные армян.

Пусть будет светлым твое время,
Пусть будет твой мудр и свят,
Пусть молодое твое племя
Счастливее будет нас в стократ.

Припев:
И пусть всегда стоит у Дона,
Являя чайня армян,
Мой седовласый, мой зеленый,
Мой солнечный Нахичеван.

Любовь ЧЕРНОВА

ՆԱԽԻՋԵՎԱՆ

Եկատերինա կայսրուհին Քեզ հիմնեց,
Դոնի ափին, տափաստանում, Նոր
Նախիջևան,
Սուվորովը Ռուստով բերդին կից զինեց,
Դոնի ափին, տափաստանում, Նոր -
Նախիջևան...

Երկու դարից ավել է, որ կերտում են
Ձավակներդ հրաշքներով բերդում են,
Հույսի ու լույսի կանաչները թերթում են,
Դոնի ափին, տափաստանում, Հայ -
Նախիջևան...

Կրկներգ.
Նախիջևան, Նախիջևան փոքրիկ Հայաս-
տան,
Մեծ Անիից տարագրված հայերի ոստան,
Մի մոռացիր Քո մայր լեզուն, կերտիր
այգեստան,
Դոնի ափին, Ռուստովին կից, Հայ - Նա-
խիջևան:

Մեր Հայկահնչուն բառերը լուսե,
Բազում դարերի երթերով են վազում,
Բյուր գոհերով են հավերժին հասել,
Ալմաստ վահան է Մայրենի լեզուն:

Դու Ռուսիային պարզել ես բյուր մեծեր,
Նախաճառյալին, Պատկանյալին անվեհեր
Մյասնիկյանին ու Սարյանին փառքով գեր,

Դոնի ափին, Ռուստովին կից, Հայ -
Նախիջևան...

Հայրենական պատերազմում հառնեցիր,
Թիկունք դարձար եղբորդ, հաղթ կոնեցիր,
Զավթիչների չար իղձերը դառնացրիր,
Դոնի ափին, Ռուստովին կից, Հայ -
Նախիջևան...

Կրկներգ.
Նախիջևան, Նախիջևան փոքրիկ Հայաս-
տան,
Մեծ Անիից տարագրված հայերի ոստան,
Մի մոռացիր Քո մայր լեզուն, ծաղկիր
բուրաստան,
Դոնի ափին, Ռուստովին կից, Հայ - Նա-
խիջևան:

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՁՈՆ

Արևի տակին, կյանքն է անգին,
Արարումները բարի, երազուն,
Բայց ամենից վեհ ու հավերժագին,
Կենաց արևն է Մայրենի լեզուն:

Մայրենի լեզուն գեղ է գոյություն,
Ու հակինք աղբյուր այս օազիսում,
Հողն էլ կանխան, անսերմ - անգութան,
Թե որ խարիզվեց Մայրենի լեզուն:

Տուն էլ կունենա մարդ ամենուրեք,
Երկրորդ հայրենիք, հաղթանակ բազուն,
Բայց չի գորանա ոչ մի ազգ երբեք,
Թե որ մոռանա Մայրենի լեզուն:

Մեր Հայկահնչուն բառերը լուսե,
Բազում դարերի երթերով են վազում,
Բյուր գոհերով են հավերժին հասել,
Ալմաստ վահան է Մայրենի լեզուն:

... Ուրացողները կծուվեն այլոց,
Ու կհնձվեն ինչպես արտ հասուն,
Բայց ժողովուրդս, ժողովուրդս Հայոց
Կապրի պաշտելով Մայրենի լեզուն:

Հրանտ Սարգսյան

МИНУЛО ДВЕСТИ ТРИДЦАТЬ ЛЕТ...
К 230-летию основания г. Нор-
Нахичевана и 5 армянских
селений на Дону

Минуло двести тридцать лет,
Как хаев принял вольный Дон,
Но в прошлое проложен след,
Нас возвращает к предкам он...

Живя среди гор в долинах рек,
В селеньях, дивных городах,
Что враг терзал из века в век,
Брал пращур меч врагам на страх.

И защищался в крепостях...
Но колы орда была сильней,
Скитался най в горах, степях,
С мечтой о родине, о ней!

Её он в памяти хранил,
Её он, вспомнив, воскрешал,
От новых бедствий оградив,
Берегч потомкам завещал.

И мы исполнить сей завет
Должны, в сердцах его храня.
Пускай прольётся солнца свет,
Прародина встаёт, маня...

Ты видишь, сверстник, дивный град,
Блеснувший тысячей церквей?
И крест, и барс у стальных врат,
Узор стены, и высь над ней...

Встаёт пред взорами Ани —
Столица славная армян,
И зажигает храм огни,
И отсвет зарева багрян...

Врагами город взят в полон,
Пустились люди в дальний путь,
Но в каждом дух не сокрушён,
Хотя назад не повернуть.

В степях каспийских Аксарай
Армян на сотню лет пленил,
Но благодатный крымский край
На волю из сетей манил.

И вот с оружием в руках
Пробив врагов—татар заслон,
Армяне, не изведав страх,
На Крым пришли: знаком был он.

Здесь с генуэзцами они
Прожили в мире сотни лет,
И с греками, что им сродни, —
Для всех был свят церковный крест.

Татарам—иноверцам дань
Платил весь христианский Крым.
Но Бог, над ним простёрши длань,
Путь к благоденствию открыл.

И хлебороб, и скотовод,
И селянин, что здесь лозу
Лелеял у лазурных вод,
Хранили свой язык — лезу.

Ремесленник, торговец чтит,
Как и крестьянин, крест святой,
И зодчий храмы возводил,
Простор украсив голубой.

Возделана была земля,
Сроднился с Крымом армянин.
Но царской грамоте внемля,
Пустился в путь он, не один,

А вся семья, весь род большой —
На перепутии дорог.
И мёрзли лютою зимой:
Не мал переселенья срок...

Скитались года полтора
В безлюдной выжженной степи.
Далёко Арарат—гора,
И Крым далёк, и пыль слепит.

Не видит крова мутный взор —
Кусты и травы вдалеке.
Пустынен, холоден простор,
И нет мосточка на реке...

И нету пицци день какой, —
Рескрипт царицы столь лувак.
И смотрят дети вдали с тоской,
В степях чужбины заплутав.

Настанет ночь, так холодна,
Согреться нечем: нету дров,
О хлебе думушка одна,
О крове... Где же, где же кров?

Жалел Суворов—генерал
Всех христиан, отправив в путь.
Но что он мог, хоть чин не мал?
Переселенцев не вернуть.

Императрицей дан рескрипт:
Единоверцев сдвинуть с мест!..
Повозок караван скрипит,
Незрим уют людской окрест.

А тридцать тысяч душ в пути!
Армяне, греки... стар да млад,
Обетованный край найти
Мешает ветер, ливень, град...

Дожливой осени зима
Пришла на смену; лют мороз.
Обещан долг — с кого взымать?
Люд болен, голоден, промёрз...

Екатерина ж, позабыв
Все обещания свои,

Живет в дворцах, как в небо взмыв.
Что ей страдания твои?

Что ей мучения армян,
Которых позабыл сам Бог?!
Но есть в столице Лазарян,
Чрез царедворцев он помог.

Архиепископ Аргутян
Приехал с Волги в Петербург...
Предрешена судьба армян,
Бродивших средь метелей, вьюг.

Радетели армян смогли
Екатерину упросить,
Чтоб вдоволь выделить земли,
В Придонуе хаев поселить.

Услышана армян мольба,
Давно манил их Тихий Дон.
Скитальцев смягчена судьба,
Умолк пандухта долгий стон.

Подписан наконец Указ,
Не счастье в нём привилегий, льгот...
Царицын раздаётся глас —
Ликует мученик—народ!

Вернулись в стан свой ходоки,
Сородичам Указ прочли,
У Дона—батюшки реки
Отчизну най обрели.

Основан град Нахичеван
И пять окрестных вольных сёл.
Край южный приютил армян
Здесь храмы строились, дома,
Златился хлеб, росли сады,
Земля навек была дана,
И армянин не знал нужды.

Трудился из последних сил
И край пустынный украшал,
Мольбы он к небу возносил,
И песней дали оглашал.

Здесь пела звонкая зурна,
Давул на праздниках гремел,

И нежной кяманчи струна
Звенела, и ашуг здесь пел.

Раздолен, ярко праздник наш,
Чарует танец юных дев,
И силачи ведут гураш,
С победным кликом руки вздев.

Здесь песни до ночи слышны
В домах и у церковных врат.
Здесь дружбе крепкой все верны,
Здесь русский армянину — брат!

Дончан единая семья
В краю богатом здесь живёт.
Посеять распри здесь нельзя:
Миролюбивым всяк слывет!

Путь созидания нас сроднил,
Зарок единства нами дан.
Четыре цвета флаг наш свил —
Россия здесь и Аймастан.

На гербе нашем и орёл,
И Багратидов гордый барс,
И шесть трудолюбивых пчёл,
И колос, что возвращён не раз.

Язык и веру мы храним,
Не смеем мы забыть корней,
Но братства дух несокрушим,
Гордимся дружбой мы своей!

Он искони миролюбив,
Наш древний мученик—народ,
Талантлив он, трудолюбив
И славными сынами горд.

Минуло двести тридцать лет,
Не повернуть былое вспять.
Но вспомним прошлое опять,
Потомкам пролагая след...

2,3 сентября 2004 года,
30, 31 июля 2009 года,
с. Чалтырь.
Кнарник ХАРТАВАКЯН